Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	CPSY 651 Asılılığın Psixologiyası, 3KU (6 AKTS)
Departament	Psixologiya
Proqram (bakalavr, magistr)	Magistr
Tədris semestri	2023/24-cü tədris ilinin payız semestri
Fənni tədris edən müəllim (lər)	Ramin Allahverdiyev
E-mail:	raminallahverdiyev@yahoo.com
Telefon:	
Mühazirə otağı/Cədvəl	Nefçilər korpusu
Məsləhət saatları	Dərslərdən sonra
Fənnin dili	Azərbaycanca
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi

- Substance-Related and Addictive Disorders // Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5®). – 5th ed. – Washington, DC: American Psychiatric Association Publ., 2013.
- Б. Р. Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014
- Г. В. Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
- Scheier M. F. Optimism, coping, and health Assessment and implications of generalized outcome expectancies / M. F. Scheier, C. S. Carver // Health Psychology. – 1985. – Vol. 4 (3). – P. 219–247.
- Stoker A. Perceived family relationships in drug abusing adolescents// A. Stoker, H. Swadi // Drug and Alcohol Dependence. – 1990. – Vol. 25. – P. 293–297.
- John W. Handbook of Cross-Cultural Psychology: theory and method Boston / W. John, H. Yre. - 1997. - 406p.
- Kaufman E. Family systems and family therapy of substance abuse: An. overview of two decades of research and clinical / E. Kaufman //
- International Journal of Addiction. - 1985 - Vol. 20 (6/7). - P. 897-916.
- Белогуров С. Б. Наркотики и наркомания: Книга для всех / С. Б. Белогуров; Фонд безопасности и здоровья. - СПб.: Университетская книга, 1997. - 112 с.

Mühazirə	+
Qrup müzakirəsi	+
Praktiki tapşırıqlar	+
Praktiki məsələnin təhlili	+

Komponentləri	Tarix / son müddət	Faiz (%)
Aralıq imtahanı	8-ci həftə	25
Aktivlik	Semester boyu	10
Təqdimat	Semester boyu	15
Quiz	Hər ayın son həftəsi	15
Final imtahan	Yanvar	35
Yekun		100

Kursun təsviri	Asılılığın psixologiyasının öyrənilməsi, insanın sağlam həyat tərzinin bərpası, deviant davranış formalarına meylliliyin qarşısının alınmasını və asılılığın psixoloji, fizioloji və sosial xüsusiyyətlərini əhatə edir.
Kursun məqsədləri	Bu fənnin tədrisində əsas məqsəd tələbələrə asılığın psixoloji əsasları haqqında ilkin məlumatlar vermək, asılılıq haqqında nəzəriyyələr ilə tanış etmək və bu nəzəriyyələrə görə praktik və nəzəri prosesin irəliləmə strukturunu, bu prosesə təsir edən faktorları ortaya çıxarmaq və asılığın psixopraflaktikası və psixoterapiyasında proffesional xidməti həyata keçirməyi aşılayacaqdır. Kursun tədrisində tələbələr, asılılığın epdiemologiyası, asılılğı yaradan əsas səbəblər, asılılğın növləri, PAM - ın təsnifatı, asılığın neyropsixologiyası, PAM asılılığında müalicə mərhələləri, psixoterapiya reabilitasiya, resosializasiya və ailə işinin təşkili kimi mühüm məlumatlar əldə

	edəcəklər. Bu kursda psixoaktiv maddələrdən sui - istifadənin təbiəti və təsiri haqqında bəzi əsas məlumatları əhatə edəcəkdir. Kurs həm də psixoaktiv maddə istifadəsi fenomenində iştirak edən sosial və şəxsi dinamikaya toxunacaq. Nəhayət, asılılıq ilə mübarizə üçün hazırda həyata keçirilən müxtəlif reabilitasiya proqramları nəzərdən keçiriləcək.
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Bilməlidir: - Asılılığın biososial -psixoloji əsaslarının bir elm sahəsi kimi vəzifələrini; - Asılılığın biososial -psixoloji əsaslarının metodoloji prinsiplərini; - Addiktiv davranışın əsas mahiyyətini; - Asılanlayışlarının əsas xüsusiyyətlərini. - Psixi proseslərin mahiyyətini; - Yeni metodika və nəzəriyyələri; - Psixoloji xüsusiyyətlərin inkişaf aspektlərini. Bacarmalıdır: - Asılılıq psixologiyası haqqında nəzəriyyələri bilmək və praktiki çalışmalarda anlayışlarını nümayış etdirmək,; - Asılılıq nəzəriyyələri arasındakı oxşarlıq və fərqi analiz etmək; - Psixoaktiv maddələrin təsnifatını öyrənmək və təsirlərini izah edə bilmək,; - Asılılığın növlərini izah edə bilmək; - Asılılıq prosesini analiz edə bilmək; - Psixoaktiv maddə asılıları ilə praktiki işin təşkilini və aparılmasını öyrənmək; - Asılılıq davranışları ilə əlaqədar fikir və təkliflər irəli sürə bilməlidir; Yiyələnməlidir: - Səmərəli elmi-praktiki biliklərə; - Zəruri elmi-metodiki hazırlığa; - Asılılıq, addiktiv davranış anlayışlarının mahiyyətini təhlil etmə bacarığına; - Psixoloji müayinə tədbirlərini reallaşdırmaq imkanına; - Terapevtik metodlarla işləmək yollarına; - Müstəqil düşünmək və təhlil aparmaq bacarığına; - Sensor perseptiv prosesləri necə dəyərləndirmək təcrübəsinə.
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	➢ Aktivlik: Qrup işi müzakirələrində fəal iştirak etmək, verilən tapşırıqları yerinə yetirmək ➢ Quiz: Hər ayın sonunda ay ərzində keçirilmiş mövzular ilə bağlı müəllimin seçiminə uyğun olaraq yazılı və yaxud şifahi şəkildə tapşırıqların verilməsi ➢ Təqdimat: Keçdiyimiz mövzulara uyğun toxunduğumuz məsələlərlə bağlı minimum üç səhifədən ibarət öz fikir və araşdırmalarımıza əsaslanmış orjinal yazı ➢ Final imtahanı: suallar yalnız keçirilmiş materiallardan salınır və suallar müəllimin seçiminə uyğun olaraq açıq və testlərədən ibarət ola bilər. İmtahanda köçürmək qəti qadağandır, köçürən tələbələrin imahan nəticələri ləğv olunacaq ➢ Davamiyyət: qiymətləndirmə xanasında belə bir kompenent yoxdur. Lakin semestr ərzində maksimum səkkiz qayıb alan tələbələr imtahana buraxılmayacaq. Eyni zamanda dərslərdə iştirak etməyən tələbələr həmin gün üçün nəzərdə tutulmuş

	fəaliyyətlər, tapşırıqlar və nəticədə qiymətləndirmlərdən məhrum olunur.

HƏFTƏ	FƏNNİN MÖVZULARI	DƏRSLİKLƏR
1	Asılılığın epidemiologiyası, asılılğı yaradan əsas səbəblər, dünyada və Azərbaycanda asılılıqla mübarizə modelləri	Руководство по аддиктологии/под ред. проф. В. Д. Менделевича. -СПб.: Речь, 2007. - 768 с. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
2	Asılılığın növləri (davranış və psixoaktiv maddə asılılığı) DSM -5 və XBT 10 – a görə dəyərləndirmə	1. Лисецкий К. С. Наркомания: особенности и взаимосвязь отношения к болезни зависимых и созависимых / К. С. Лисецкий, Л. В. Литягина // Вестник Самарского государственного университета. – 2014. – № 9 (120). – С. 251–257. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
3	Davranışsal asılılıqlar, psixoloji və fizioloji xüsusiyyətləri və aradan qaldırlıması yolları terapevtik modellər	John W. Handbook of Cross-Cultural Psychology: theory and method Boston / W. John, H. Yre. - 1997. - 406p. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
4	Psixo aktiv maddə istifadəsi asılılığın növü kimi (opiyatlar, halusinogenlər, stimulyatorlar, depresantlar)	Scheier M. F. Optimism, coping, and health Assessment and implications of generalized outcome expectancies / M. F. Scheier, C. S. Carver // Health Psychology. – 1985. – Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
5	Alkaqol istifadəsi pozuntusu: epidemiologiyası, səbəbləri, alkoqol kəsilmə sindromu və aradan qaldırılması yolları	B. Əsədov. P.Məmmədov “Narkologiyanın Əsasları“ . Bakı. 2016 Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201

6	Aslılıq və beyin (neyrobiologiyası və neyropsixologiyası)	Сирота Н. А. Профилактика наркоманий и алкоголизма / Н. А. Сирота, В. М. Ялтонский. - М.: Академия, 2008. - 299 с. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
7	Psixoaktiv maddə qəbulu nəticəsində yaranan psixi və davranış pozuntuları: komorbid (yanaşı) xəstəliklər	Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
8	Midterm	
9	Psixoaktiv maddə istifadəsi zamanı yaranan psixi və fiziki asılılıq. PAM asılılığında müalicənin mərhələləri	Lesswing N. Psychopathology in alcohol and cocaine-dependent patients: a comparison of findings from psychological testing / N. Lesswing, R. Dougherty //Journal of Substance Abuse Treatment. - 1993. - Vol. 10 (1). -P. 53-57. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018
10	Asılılıq zamanı həyata keçirilən terapevtik modellər	B. Əsədov. P.Məmmədov "Narkologiyanın Əsasları" . Bakı. 2016 Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
11	Psixoaktiv maddə asılılığının sosial və psixoloji reabilitasiyanın təşkili, mərhələləri və aparılması qaydaları	Шелыгин К. В. Профилактика наркоманий и алкоголизма: учебное пособие / К. В. Шелыгин, Н. А. Червина; под ред. П. И. Сидорова. -Архангельск: Северный государственный медицинский университет, 2007.- 176 с. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201
12	Asılılıq zamanı qarşılaşdığımız çətinliklər, aradan qaldırılması yolları, saxlama (remissiya), sürüşmə (relaps) və qarşısının alınması	B. Əsədov. P.Məmmədov "Narkologiyanın Əsasları". Bakı. 2016 Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201
13	Təhsil müəssələrində maddə asılılığına	Dishion T. J. The family check-up with high-risk

	aparan əsas faktorlar və mübarizə üsulları	adolescents: Preventing early-onset substance use by parent monitoring / T. J. Dishion, S. E. Nelson, K. Kavanagh // Behavior Therapy. - 2010. - Vol. 34 (4). - P. 553-571 Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
14	Psixo aktiv maddə asılılığının reabilitasiyasında ailə terapiyasının aparılması	Kaufman E. Family systems and family therapy of substance abuse: An. overview of two decades of research and clinical / E. Kaufman // International Journal of Addiction. - 1985 - Vol. 20 (6/7). - P. 897-916. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014
15	Psixoaktiv maddə istifadəçilərinin sosiallaşmasında müasir modellər	Грязнов А. Н. Терциарная социализация девиантных личностей / А. Н. Грязнов, . М. Давлетшина, А. Чеверикина // Казанский педагогический журнал. - 2014. - № 6 (107). - С. 83-92. Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel 1. Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 201
16	Metadonla əvəzedici terapiya proqramı və zərərin azaldılması	Engel G.L. The clinical application of the biopsychosocial model / G.L. Engel // The American Journal of Psychiatry. - 1980. – Vol. 137. - P. 535- Bağımlılık (tanı tedavi önlemi)prof.dr.Mücahit Öztürk prof.dr Kültegin Ögel Madde bağımlılığı tanı ve tedavi klavuzi el kitabi (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1. Б.Р.Мандеь (Аддиктогия) Москва 2014 2. Г.В.Стфршенбаум (Аддиктогия) Москва 2018